

СЕКЦІЯ 2. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ; ПСИХОЛОГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 001.893.54: [316.613.42+316.47]
DOI 10.32999/ksu2312-3206/2024-1-2

ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ МІЖСОБИСТІСНОЇ ДОВІРИ

Кравців Валентина Вікторівна,
аспірантка

Херсонський державний університет

valentinacravtsiv@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4261-4281>

Тавровецька Наталія Іванівна,
кандидатка психологічних наук, доцентка,
доцентка кафедри психології

Херсонський державний університет

1882181@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9497-7386>

Мета статті – створення моделі розвитку міжособистісної довіри, синтез раніше здобутих результатів дослідження. **Методи.** Основними методами дослідження є теоретичний аналіз і синтез, за допомогою яких здійснено добір і узагальнення інформації, її порівняння та критичне осмислення, а також утворення моделі розвитку довіри. **Результати.** Результатом теоретичного аналізу проведених раніше досліджень концепту «довіра» є модель розвитку довіри. Отримана модель бере свій початок із класифікації проявів довіри та переходить до розгляду трьох фаз розвитку міжособистісної довіри. Перша фаза пов'язана з пасивними діями суб'єкта: оцінки умов, впливу чинників, з активізацією афективного, конативного та когнітивного структурних компонентів довіри, у разі переходу до другої, активної фази, сили набувають функцій, які виконує довіра для суб'єкта. Під час другої фази активізується поведінковий компонент із структури довіри, прояви довіри можуть розділятися на типи, які можуть варіюватися від рівня формальності відносин до суті очікувань щодо дій об'єкта довіри. У разі переходу із другої фази до третьої активізуються функції, що довіра виконує для обох сторін довіри. З настанням третьої фази, що полягає у відповіді об'єкта, активізуються функції, що виконує довіра для об'єкта та для суспільства загалом, закріплюючи позитивний ефект на більшій кількості осіб. **Висновки.** Отже, розроблена модель розвитку довіри уможливила конкретизацію з напрямів дослідження залежно від того, що має на меті дослідник, бо після ознайомлення з перебігом фаз і притаманними їй компонентами можна звизити число використовуваних методик для отримання бажаного результату.

Ключові слова: функції довіри, суб'єкт довіри, об'єкт довіри, умови довіри, чинники довіри, поведінковий компонент, афективний компонент, когнітивний компонент, конативний компонент, типи довіри.

THEORETICAL MODEL OF THE DEVELOPMENT OF INTERPERSONAL TRUST

Kravtsiv Valentyna Viktorivna,
Postgraduate Student

Kherson State University

valentinacravtsiv@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4261-4281>

Tavrovetska Nataliia Ivanivna,
Ph. D. in Psychology, Assistant Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology

Kherson State University

1882181@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9497-7386>

Purpose. The purpose of the article is to create a model of the development of interpersonal trust and synthesis of previously obtained research results. **Methods.** The main methods of research are theoretical

analysis and synthesis, which are used to select and generalize information, compare and critically analyze it, as well as create a model of trust development. **Results.** The result of the theoretical analysis of earlier studies of the concept of “trust” is a model of the development of trust. The obtained model begins with the classification of manifestations of trust and the transition to the consideration of three phases of the development of interpersonal trust. The first phase is associated with passive actions of the subject: assessment of conditions, influence of factors, with activation of affective, conative and cognitive structural components of trust, and in case of transition to the second, active phase, forces acquire the functions performed by trust for the subject. During the second phase, the behavioral component of the trust structure is activated and manifestations of trust can be divided into types that can vary from the level of formality of the relationship to the essence of expectations regarding the actions of the object of trust. In case of transition from the second phase of trust to the third, the functions that trust performs for both parties of trust are activated. With the onset of the third phase, which consists in the response of the object, the functions of trust for the object and for society as a whole are activated, establishing a positive effect on a larger number of persons. **Conclusions.** The conclusion of the article is that the developed model of the development of trust makes it possible to specify research directions depending on the goal pursued by the researcher, because after familiarizing yourself with the flow of phases and its inherent components, you can narrow down the number of methods used to obtain the desired result.

Key words: *functions of trust, subject of trust, object of trust, conditions of trust, factors of trust, behavioral component, affective component, cognitive component, conative component, types of trust.*

Вступ. Українське суспільство переживає низку криз унаслідок російсько-української війни, тому перед сучасним громадянином постали виклики, з якими є потреба впоратися. Зростання довіри як одного з аспектів успішного особистісного зростання (Sztompka, 1999: 103) набуває актуальності в контексті сьогодення, тому що бажаним виходом із будь-якої кризи є особистісне зростання, яке, своєю чергою, і є критерієм успішно пережитої кризи (Булах, 2016: 63). З іншого боку, перед викликом не тільки українська «особистість», але і суспільство загалом, тому важливими в дослідженні є механізми, які уможливають стабілізацію функціонування політики та діяльності суспільства. Дослідниця Н. Перепелиця стверджує, що довіра є чинником політичного розвитку та компонентом «механізму» стабільності суспільства, його інтеграції (Перепелиця, 2019: 15). Такі результати дослідження розкривають релевантність розширення концепту «довіра» і виявлення алгоритмів з її зростання набуває більшої актуальності.

Українська наукова картина містить досить досліджень з питання «довіри» та її розвитку, проте для встановлення особливостей її динаміки та рівня прояву окремих її структурних компонентів здебільшого використовувалися здобутки російських науковців, що зумовлює низку проблем у питанні самостійності наукових результатів. Тому постає потреба в розробленні власної наукової картини з адаптованими українськими шляхами дослідження та методиками. Окреслення моделі розвитку міжособистісної довіри уможливить стандартизацію з дослідження окремих структурних компонентів і характеристик довіри. Раніше виконані дослідження уможливили розподілення активності між учасниками акту довіри, проте відсутні узагальнення та синтезування наявних результатів.

Теоретичне обґрунтування проблеми.

Дослідження розвитку довіри та встановлення умов і механізмів її формування та динаміки уможливить пошук відповідей на виклики сучасної особистості. Постає нагальним питання структуризації наявних у науковому просторі знань про розвиток довіри, щоби стандартизувати її дослідження та розширити уявлення про компоненти довіри та роль суб'єкта й об'єкта довіри.

Мета статті полягає у створенні моделі розвитку міжособистісної довіри та синтезі раніше здобутих результатів дослідження. Завданнями статті є аналіз і синтез результатів дослідження довіри, а також зображення наукових здобутків у формі моделі розвитку довіри.

Методологія та методи. Основними методами дослідження є теоретичний аналіз і синтез, за допомогою яких здійснено добір і узагальнення інформації, її порівняння та критичне осмислення, а також утворення моделі розвитку довіри.

Результати та дискусії. Обґрунтування моделі довіри почнемо із класифікації її проявів, у цьому питанні ми спираємося на роботи Н. Кривої (Крива, 2018: 131) і Н. Василиць (Василиць, 2016: 72), прояви довіри поділяються на довіру до себе та довіру до світу, що включає і довіру до людей. Вони доходять висновку, що міжособистісна довіра є окремим випадком довіри до світу, тому що суспільство та його члени є елементами світу. Дослідниці зауважують, що через складність цих «елементів», адже ті самі є незалежними самостійними суб'єктами акту довіри, взаємодія з ними як з такою особливою частиною довіри до світу має свою специфіку, властиві їй механізми й особливості. Довіра до інших, на їхню думку, є фрагментарним проявом довіри до світу, полягає у специфічному ставленні суб'єкта до об'єктів довіри, переживан-

ням їх актуальної значущості та позитивного очікування (Василець, 2012: 116).

Деяко схожих висновків щодо поділу проявів довіри доходить польський соціолог П. Штомпка, він дає їм назву «виміри» довіри, у яких може проявитися її сутність. Перша сутність полягає в тому, що довіра характеризує якість відносин, навіть якщо між суб'єктом і об'єктом відсутні відносини (а мета довіри в тому, за П. Штомпкою, щоби здобути відносини), результат довіри, зрештою, – це і є відносини. Як уточнює автор, часто об'єкт довіри може не усвідомлювати мети суб'єкта (у тому, що він прагне відносин), у такому разі відповідь у формі довіри, чи зміцнення відносин буде відбуватися мимоволі, і об'єкт діятиме так, щоб відповідати очікуванням, але не підтримувати прагнень до відносин (Sztompka, 1999: 60). Друга сутність – довіра як риса особистості. У такому разі довіра є суб'єктивною рисою, а не якістю відносин між особами. До цієї форми довіри дослідник наводить аналогію з теорій інших авторів, називаючи її «базовою» довірою, дехто з авторів називає її ще «довірою до світу», яка з'являється як продукт успішної соціалізації в інтимній, турботливій атмосфері здорової сім'ї (Sztompka, 1999: 65). Третя сутність – довіра як культурне правило, яка відображає нормативні правила, цінності культури, до якої належить суб'єкт (Sztompka, 1999: 66).

Корисними в розробленні нашої моделі стали твердження про довіру як якість відносин, тому що напрямом майбутніх досліджень є встановлення особливостей динаміки міжособистісної довіри.

Надалі для обґрунтування моделі ми будемо послуговуватися результатами роботи Н. Кривої, яка пропонує до розгляду три фази розвитку довіри, які ми будемо надалі використовувати в контексті розвитку міжособистісної довіри. Фази змінюють одна одну, переходячи з пасивної чуттєвої фази до активної дієвої (взаємодія у практичних учинках), які замикаються у фінальній фазі відповіді об'єкта довіри (реакція у вигляді подяки чи взаємним проявом довіри) (Крива, 2018: 130).

Перша фаза включає в себе структурні компоненти довіри, що передбачають оцінку умов і об'єкта довіри, а тому розглядатимемо ще й умови їх формування, що є й умовами формування довіри. Це уможливить обґрунтування пасивної фази розвитку довіри, на основі якої формується вектор ухвалення суб'єктом рішення довірити чи ні.

До цієї фази доречно віднести структурні компоненти, що мають окремий розвиток на початку розвитку довіри й уможливають чи унеможливають утворення довіри суб'єкта. Тут ми ґрунтуємося на результатах дослідження Б. Лано (Lahno, 2004: 37), Н. Кривої (Крива, 2018: 130) і Н. Васи-

лець (Василець, 2016: 71), де перші двоє виокремлюють у структурі довіри афективний (емоційні оцінки умов довіри), когнітивний (належна поінформованість про об'єкт довіри та його наміри) і поведінковий (вияв не притаманного суб'єкту ризику й очікування співпраці від об'єкта) компоненти. Проте замість останнього Н. Василець пропонує до розгляду конативний (мотиваційний) компонент довіри, що полягає у спрямованості суб'єкта й об'єкта на акт довіри/недовіри з позитивним очікуванням (очікування того, що протилежна сторона довіри не завдасть шкоди).

На першій фазі активні лише афективний, когнітивний і конативний компоненти, що містять відповідно оцінку особистого досвіду суб'єкта, його оцінка значущості та доцільності ризику, а також мотивація, що може бути спрямована як на об'єкт, на взаємодію з ним, так і на корисність після кооперації.

Перша фаза включає в себе й умови розвитку довіри, що уможливають повноцінне функціонування структурних компонентів, зумовлюють їх. Структурні компоненти довіри пов'язані з умовами розвитку довіри, в обґрунтуванні яких в моделі ми описуємо такі:

- «надійність об'єкта довіри», що полягає в поінформованості суб'єкта довіри про об'єкт (Lahno, 2004: 37);

- «ризик і невизначеність», що полягає в невідомому становищі для суб'єкта, коли особистість ризикує коли довіряє (Castaldo, 2007);

- «афективна оцінка», що включає в себе ставлення до об'єкта довіри й оцінювання спільних із ним мети та цінностей (Lahno, 2004);

- «мотивація», де кожен з авторів вказує відповідно спрямування до інших осіб (Sztompka, 1999: 41), на зміцнення відносин (Кожем'якіна, 2017: 23), на користь від взаємодії (Крива, 2018: 130);

- «вибірковість», коли суб'єкт обирає, як саме і що саме довірятиме об'єктові (Крива, 2018: 130);

- «позитивне очікування», уявлення, що взаємодія з об'єктом довіри не матиме, як наслідок, шкоди для суб'єкта (Gambetta, 2000: 219);

- «довірливий імпульс», що полягає в особистісних уподобаннях щодо норм і обов'язків суб'єкта довіри (його особистісні риси) (Sztompka, 1999: 97);

- «культура довіри», що полягає у притаманних суб'єктові довіри нормах, системі та правилах, що сформувалися всередині суспільства (Sztompka, 1999: 99).

На основі цього свідчимо, що такі умови формування довіри можуть впливати як позитивно, так і негативно на динаміку довіри, мають місце на першій фазі розвитку довіри та створюють передумови для ухвалення рішення суб'єктом.

Також мають вплив на перехід із першої фази на другу у формуванні довіри і чинники динаміки довіри, які можуть впливати як позитивно, так і негативно на ухвалення рішення суб'єкта (див. табл. 1).

Таблиця 1
Вплив чинників на динаміку міжособистісної довіри

Вплив чинників довіри		
Чинники, що підвищують рівень довіри: – сприйняття об'єкта довіри як надійного, (Myers, 2012: 241); – наявність спільних мети та цінностей у двох сторін довіри (Lahno, 2004); – «правило довіри» у культурі, чи то позитивна культура довіри (Sztompka, 1999: 99).	Чинники, що зменшують рівень довіри: – вплив стереотипів, упередженого ставлення чи особистісних переконань (Myers, 2012: 276).	Мають амбівалентний вплив залежно від ситуації: – досвід уже виконаних дій об'єкта (Sztompka, 1999: 28); – пережитий досвід суб'єкта (Субота, 2018: 60); – інформація, що донесена від громадськості або засобів масової інформації (Субота, 2018: 60); – самооцінка суб'єкта довіри (Кузьмич, 2023: 241).

У таблиці розподіляємо чинники на три групи: перша – ті, що позитивно впливають на динаміку довіри, друга – негативний вплив, третя – амбівалентний, тобто такий, що залежить від рівня розвитку самого чинника. Це уможливує ствердження про те, що під час пасивної фази розвитку довіри в суб'єкта формується напрям з ухвалення рішення ризикувати та довіряти чи не довіряти. Формування такого вектора ухвалення рішення набудатиме сили тоді, коли більше значення матимуть чинники й умови, що регулюють динаміку довіри, відповідно зменшують чи підвищують її.

Як результат переходу від першої фази до другої, можемо свідчити про ту користь, яку має довіра для суб'єкта, як учасника цієї фази. Користь, що має довіра, – це функції, що вона виконує в життєдіяльності особистості. Науковці виокремлюють такі функції для суб'єкта довіри:

- розвивальну (Крива, 2018: 132);
- афективну – переживання єдності з об'єктом довіри (Кравченко, 2009: 64);
- креативну – спрямованість до нових дій і досвіду, що зумовлює розвиток особистісного потенціалу (Кравченко, 2009: 64);
- прогностичну – уможливує прогнози стосовно результату взаємодії, на основі раніше здобутого досвіду (Кравченко, 2009: 64);

- більшу відкритість та ініціативність у комунікації (Sztompka, 1999: 103);
- більшу готовність вступати у тривалі відносини (Sztompka, 1999: 103).

На основі цього можемо припустити, що на першій фазі розвитку довіри в суб'єкта формується вектор з ухвалення рішення, який у разі позитивної динаміки виконує функції з особистісного розвитку та покращення якості міжособистісних відносин.

Другою фазою, що її виокремлює у своїй роботі Н. Крива, є активна дієва фаза, що полягає у взаємодії з об'єктом довіри у практичних учинках. Зі структури довіри тут активується поведінковий компонент, за якого суб'єкт, очікуючи співпрацю з об'єктом, виявляє не притаманний йому ризик (Крива, 201: 130).

Доповнюють модель розвитку довіри, типи її прояву Р. Левицькі, М. Стівенсон, Б. Банер, які виокремлюють перші три типи з нижче-зазначених, що залежать від особливостей взаємин між сторонами довіри, рівня їхньої формальності (Lewicki, 1997). Доповнюємо модель типами довіри, що виокремлює соціолог П. Штомпка, у якого виокремлення типів полягає в характері очікувань від дій об'єкта (Sztompka, 1999: 27). Типи довіри із двох теорій описані нижче:

- довіра, що основана на розрахунку, полягає в ухваленні рішення на основі того, що в разі взаємодії це принесе ефективні для суб'єкта результати;
 - довіра, заснована на досвіді, коли взаємодія відбувається лише з обраною категорією людей, яким властиві риси надійних для суб'єкта особистостей;
 - довіра за тотожністю – ухвалення рішення відбувається на основі схожих з об'єктом рис;
 - «передбачувана довіра» – очікування того, що об'єкт не нашкодить;
 - довірення якогось цінного об'єкта комусь іншому – очікування того, що об'єкт потурбується про те, про що раніше турбувався суб'єкт;
 - довіра з очікуванням довіри – очікування того, що об'єкт проявить взаємний акт довіри.
- Другій фазі також притаманні деякі функції, що виконує довіра для обох сторін цього акту:
- урегулювання конфліктів (Myers, 2012: 379);
 - самовираження та самовдосконалення (Ворожбит, 2001: 61);
 - комунікативна (Ворожбит, 2001: 61);
 - аксіологічна (регулятор у набутті, засвоєнні цінностей), підвищення рівня мобілізації, активності та свободи людини (Кравченко, 2009: 64);
 - адаптивна (Лашко, 2016: 149);
 - синергія взаємодії (Супрунець, 2013: 81);

- максимальна вигода обом сторонам (Супрунець, 2013: 81);
- прояв взаємної довіри (Sztompka, 1999: 103).

Роль, що її виконує довіра на другій фазі свого розвитку, полягає в покращенні міжособистісних відносин, збільшенні ефективності результатів від співпраці й уможлиблює поступовий вплив на життєдіяльність суспільства. З розвитком довіри зростає і корисність наслідків, що переживають після взаємодії сторони – учасники цього акту.

З настанням третьої фази, що полягає у відповіді об'єкта довіри, зростає корисність і для іншої сторони цього акту. Функції, що виконує довіра для об'єкта, полягають у можливості зміцнення свого становища в суспільстві як «надійної» особистості, покращенні відносин із суб'єктом і впливі на особливості взаємодії суспільства:

- звільнення від підозрілості та настороженості (Sztompka, 1999: 103);
- тимчасове припинення нормальних соціальних обмежень і заборон – як фундамент для креативності (Sztompka, 1999: 103);
- підвищення власної надійності для інших взаємодій (Sztompka, 1999: 103);
- терапевтична (Саранчук, 2021: 391).

Виділяємо у третій фазі розвитку довіри ще функції, які цей акт виконує в суспільстві, зміцнення яких уможливлене з кожним новим переходом до третьої фази:

- політична і культуротворча;
- комунікативна (Sztompka, 1999: 105);
- долає синдром «плюралістичного невігластва» (Бандаровський, 2018: 82);
- заохочує толерантність (Sztompka, 1999: 105);
- приборкує прояви міжгрупової ворожечі (Sztompka, 1999: 105);
- сприяє почуттю ідентичності (Sztompka, 1999: 105);
- рушій самоорганізації суспільства (Макух, 2014: 166);
- синергічний механізм соціального узгодження (Кожем'якіна, 2013: 57);
- стабільність суспільства та його розвиток (Перепелиця, 2019: 115).

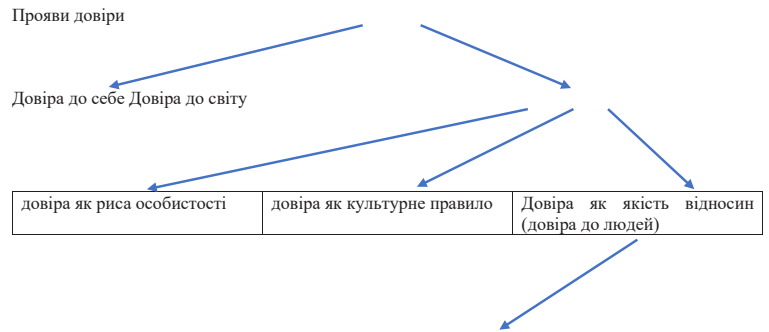
На основі вищеописаного можемо зобразити перехід між фазами розвитку довіри в такій моделі, що повторює обґрунтовані вище результати досліджень (див. рис. 1).

Висновки. Теоретичний аналіз проведених раніше досліджень концепту «довіра» уможливив синтез отриманих знань у модель розвитку довіри. Отримана модель бере початок із класифікації проявів довіри із переходом до розгляду трьох фаз розвитку міжособистісної довіри. Перша фаза пов'язана з пасивними діями суб'єкта: оцінки умов, впливу чинників, з активізацією афективного, конативного та когнітивного структурних компонентів довіри і, у разі переходу до другої, активної, фази, сили набувають функцій, які виконує довіра для суб'єкта. Під час другої фази активізується поведінковий компонент із структури довіри, прояви довіри можуть розділятися на типи, які можуть варіюватися від рівня формальності відносин до суті очікувань щодо дій об'єкта довіри. У разі переходу із другої фази довіри до третьої активізуються функції, що довіра виконує для обох сторін довіри. З настанням третьої фази, що полягає у відповіді об'єкта, активізуються функції, що виконує довіра для об'єкта та для суспільства загалом, закріплюючи позитивний ефект на більшій кількості осіб.

На основі цього ми можемо свідчити, що розроблена модель розвитку довіри уможлиблює конкретизацію з напрямів дослідження залежно від того, що має на меті дослідник, бо після ознайомлення з перебігом фаз і притаманними їй компонентами можна звизити число використовуваних методик для отримання бажаного результату.

Модель розвитку довіри закриває прогалину в науковому просторі зі структуризації притаманних кожній із фаз компонентів для динаміки довіри. Результати дослідження мають практичне значення для стандартизації дослідження довіри в майбутньому завдяки узагальненому досвіду науковців не тільки українського наукового простору, але і робіт закордонних дослідників.

Перспективи подальшого дослідження полягають в адаптуванні методик дослідження, за допомогою яких буде уможливлено повноцінне дослідження концепту «довіра», послуговуючись українськими здобутками. Після цього перспективою розвитку стає розширення моделі довіри з додавання нових чинників розвитку довіри до вже виявлених.

Фази міжособистісної довіри				
Назва	Задіяні компоненти		Функції довіри	
I. Пасивна чуттєва фаза	<p><i>Структурні компоненти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – афективний; – конативний (мотиваційний); – когнітивний. <p><i>Формування умов довіри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – надійність об'єкта довіри; – ризик і невизначеність; – афективна оцінка; – мотивація; – вибірковість; – позитивне очікування; – довірливий імпульс; – культура довіри. <p>Вплив чинників довіри</p>		<p><i>Для суб'єкта довіри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – розвивальна; – афективна (переживання цілісності з об'єктом довіри); – креативна (уможлиблює спрямування суб'єкта до нового та виникнення ризику, якому властивий розвиток потенцій особистості); – прогностична (стосовно результату взаємодії); – більша відкритість та ініціативність у спілкуванні; – більша готовність вступати у тривалі відносини. 	
	<p><i>Чинники, що підвищують рівень довіри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – сприйняття об'єкта довіри як надійного; – наявність спільних мети та цінностей у двох сторін довіри; – «правило довіри» у культурі, чи то позитивна культура довіри. 	<p><i>Чинники, що зменшують рівень довіри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – вплив стереотипів, упередженого ставлення, особистісних переконань. 		<p><i>Мають амбівалентний вплив залежно від ситуації:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – досвід уже виконаних дій об'єкта, – пережитий досвід суб'єкта, – інформація, що донесена від громадськості або засобів масової інформації, – самооцінка суб'єкта довіри.
II. Активна дієва фаза	<p><i>Структурні компоненти:</i></p> <p>Поведінковий</p> <p><i>Типи проявів довіри :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – довіра, заснована на розрахунку; – довіра, заснована на досвіді; – довіра за тотожністю; – «передбачувана довіра»; – довірення якогось цінного об'єкта комусь іншому; – довіра з очікуванням довіри. 		<p><i>Для обох сторін довіри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – урегулювання конфліктів; – самовираження та самовдосконалення; – комунікативна; – аксіологічна (регулятор у набутті, засвоєнні цінностей); – підвищення рівня мобілізації, активності та свободи; – адаптивна; – синергія взаємодії; – максимальна вигода обом сторонам; – прояв взаємної довіри. 	
III. Відповідь об'єкта довіри	<p><i>Функції для об'єкта довіри:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – звільнення від підозрливості та настороженості; – тимчасове припинення нормальних соціальних обмежень і заборон – як фундамент для креативності; – підвищення власної надійності для інших взаємодій; – терапевтична. 			
	<p><i>Функції для суспільства:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – політична та культуротворча; – комунікативна; – долає синдром «плюралістичного невігластва»; – заохочує толерантність; – приборкує прояви міжгрупової ворожнечі; – сприяє почуттю ідентичності; – рушій самоорганізації суспільства; – синергічний механізм соціального узгодження. 			

Рис. 1. Модель розвитку міжособистісної довіри

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бандровський Г. «Спіраль мовчання» Елізабет Ноель-Нойманн як технологія інформаційного впливу в соціальних мережах. *Держава та регіони*. Серія «Соціальні комунікації». 2018. № 3. С. 80–85.
2. Булах І. Життєва криза як імпульс до самоціннісної траєкторії особистісного зростання людини. *Проблеми сучасної психології*. 2016. Вип. 33. С. 58–68.
3. Василець Н. Психологічна структура самодовіри. *Наука і духовність у системі сучасного управління*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, 19 квітня 2012 р., м. Львів. Львів: СПОЛОМ, 2012. С. 68–72.
4. Василець Н. Соціально-психологічні чинники довіри громадян до працівників органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Київ, 2016. 523 с.
5. Ворожбит С. Соціально-психологічні функції явища довіри. *Соціальна психологія*. 2001. № 1. С. 56–63.
6. Кожем'якіна О. Генеалогія феномена довіри: історико-філософський екскурс. *Вісник Львівського університету*. Серія «Філософські науки». 2017. Вип. 19. С. 19–26.
7. Кожем'якіна О. Проблема довіри в контексті викликів сучасної цивілізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Філософія. Політологія». 2013. Вип. 3. С. 54–58.
8. Кравченко В. Довіра як прояв афіліативної потреби особистості в юнацькому віці: дис. ... канд. псих. наук: 19.00.05. Київ, 2009. 238 с.
9. Крива Н. Проблема довіри в сучасній психології. *Теорія і практика сучасної психології*: збірник наукових праць. Запоріжжя. 2018. № 5. С. 128–132.
10. Лашко О. Особливості довіри і саморегуляції студентів технічного вищого навчального закладу. *Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя*: збірник наукових праць. Суми, 2016. С. 148–152.
11. Макух О. Деінституціалізація політичної сфери в Україні: теорія та її підтвердження практикою. *Studia politologica Ucraino-Polona*. 2014. Вип. 4. С. 165–173.
12. Саранчук Д. Психологічна роль довіри в розвитку особистості. *Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності людини в сучасному суспільстві*: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної інтернет-конференції, 24 листопада 2021 р., м. Миколаїв. Миколаїв: МНАУ, 2021. С. 388–392.
13. Супрунець Т. Концептуалізація поняття «довіра» в контексті соціогуманітарних досліджень. *Вісник Львівського університету*. Серія «Соціологічна». 2013. Вип. 7. С. 77–86.
14. Перепелиця Н. Довіра як чинник політичного розвитку: погляд Френсіса Фукуями. *Політикус*: науковий журнал. Одеса, 2019. № 2. С. 11–16.
15. Castaldo S., Elgar E. Trust in Market Relationships. Cheltenham, UK, 2007. 304 p.
16. Gambetta D. "Can We Trust Trust?", in Gambetta, Diego. *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations, electronic edition, Department of Sociology, University of Oxford*. 2000. Ch. 13. P. 213–237.
17. Myers David G. Exploring social psychology. *Mcgraw Hill: connect, learn, succeed*. 2012. Is. 6. P. 544.
18. Lahno V. Three aspects of interpersonal trust. *Analyse & Kritik*. 2004. Ed. 26. P. 30–47. DOI: 10.1515/auk-2004-0102.
19. The three components of interpersonal trust: instrument development and differences across relationships / R. Lewicki et al. *The Ohio State University*. 1997. Is. 97 (4). 25 p.
20. Sztompka P. Trust: A sociological theory. Cambridge: Cambridge University Press, 1999, 227 p.

REFERENCES:

1. Bandrovskiy, H. (2018). "Spiral movchannia" Elizabet Noel-Noimann yak tekhnolohiia informatsiinoho vplyvu v sotsialnykh merezhakh ["Spiral of silence" by Elizabeth Noel-Neumann as a technology of information influence in social networks]. *Derzhava ta rehiony. Ser. "Sotsialni komunikatsii" – State and regions. Series "Social communications"*. 3. 80–85 [in Ukrainian].
2. Bulakh, I. (2016). Zhyttieva kryza yak impuls do samotsinnisnoi traiektorii osobystisnoho zrostantia liudyny [Life crisis as an impulse to the self-esteem trajectory of a person's personal growth]. *Problemy suchasnoi psykholohii – Problems of modern psychology*. 33. 58–68 [in Ukrainian].
3. Vasylets, N. (2012). Psykholohichna struktura samodoviry [Psychological structure of self-confidence] *Nauka i dukhovnist u systemi suchasnoho upravlinnia: zb. tez mizhnar. naukovo-praktychnoi konferentsii – Science and spirituality in the system of modern management*: collection of theses of the International scientific and practical conference, 19 kvitnia 2012 r., m. Lviv. Lviv: SPOLOM, 68–72 [in Ukrainian].
4. Vasylets, N. (2016). Sotsialno-psykholohichni chynnyky dovery hromadian do pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: dys. ... kand. psykhol. nauk: 19.00.05 [Social and psychological factors of citizens' trust in the employees of the internal affairs bodies of Ukraine: dissertation of the candidate of psychological sciences: 19.00.05.] Kyiv, 523 [in Ukrainian].
5. Vorozhbyt, S. (2001). Sotsialno-psykholohichni funktsii yavyscha dovery. Sotsialna psykholohiia [Socio-psychological functions of the phenomenon of trust]. 1. 56–63 [in Ukrainian].
6. Kozhemiakina O. (2017). Henealohiia fenomena dovery: istoryko-filosofskiy ekskurs [Genealogy of the phenomenon of trust: a historical and philosophical excursion.] *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. "Filosofski nauky" – Bulletin of Lviv University. Series "Philosophical sciences"*. 19. 19–26 [in Ukrainian].
7. Kozhemiakina, O. (2013). Problema dovery v konteksti vyklykiv suchasnoi tsyvilizatsii [The problem of trust in the context of the challenges of modern civilization]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ser. "Filosofii. Politolohiia" – Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Series "Philosophy. Politology"*. 3. 54–58 [in Ukrainian].

8. Kravchenko, V. (2009). *Dovira yak proiav afliatyvnoi potreby osobystosti v yunatskomu vitsi : dys. ... kand. psyk. nauk : 19.00.05* [Trust as a manifestation of the affiliative need of the individual in youth: dissertation of the candidate of psychological sciences: 19.00.05.] Kyiv, 238 [in Ukrainian].
9. Kryva, N. (2018). Problema doviry v suchasni psykholohii [The problem of trust in modern psychology]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii : zb. nauk. prats. – Theory and practice of modern psychology: a collection of scientific works*. Zaporizhzhia, 5. 128–132 [in Ukrainian].
10. Lashko, O. (2016). Osoblyvosti doviry i samorehuliatcii studentiv tekhnichnoho vysheho navchalnoho zakladu [Peculiarities of trust and self-regulation of students of a technical higher educational institution]. *Osobystist u kryzovykh umovakh ta krytychnykh sytuatsiakh zhyttia : zb. nauk. prats. – Personality in crisis conditions and critical life situations: a collection of scientific papers*. Sumy, 148–152 [in Ukrainian].
11. Makukh, O. (2014). Deinstytutstyalizatsiia politychnoi sfery v Ukraini: teoriia ta yii pidtverdzhenia praktykoiu [Deinstitutionalization of the political sphere in Ukraine: theory and its confirmation by practice]. *Studia politologica Ucraino-Polona – Studia politologica Ucraino-Polona*. 4. 165–173 [in Ukrainian].
12. Saranchuk, D. (2021). Psykholohichna rol doviry v rozvytku osobystosti [The psychological role of trust in personality development] *Aktualni problemy bezpeky zhyttiediialnosti liudyny v suchasnomu suspilstvi : materialy Vseukrainskoi naukovo-teoretychnoi internet-konferentsii – Actual problems of human life safety in modern society: materials of the All-Ukrainian Scientific and Theoretical Internet Conference*, 24 lystopada 2021 r., m. Mykolaiv. Mykolaiv : MNAU, 388–392 [in Ukrainian].
13. Suprunets, T. (2013). Kontseptualizatsiia poniattia “dovira” v konteksti sotsiohumanitarnykh doslidzhen [Conceptualization of the concept of “trust” in the context of socio-humanitarian research]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser. “Sotsiologichna” – Bulletin of Lviv University. Series “Sociological”*. 7. 77–86 [in Ukrainian].
14. Perepelytsia, N. (2019). Dovira yak chynnyk politychnoho rozvytku: pohliad Frensis Fukuiamy [Trust as a factor in political development: the view of Francis Fukuyama]. *Naukovyy zhurnal “Politykus” – Scientific magazine “Politikus”*. Odesa, 2. 11–16 [in Ukrainian].
15. Castaldo, S., Elgar, E. (2007). *Trust in Market Relationships*. Cheltenham, UK, 304.
16. Gambetta, D. (2000). “Can We Trust Trust?”, in Gambetta, Diego. *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations, electronic edition, Department of Sociology, University of Oxford*, 13, 213–237.
17. Myers, David G. (2012). *Exploring social psychology*. McGraw Hill: connect, learn, succeed., 6. 544.
18. Lahno, B. (2004). Three aspects of interpersonal trust. *Analyse & Kritik*, 26, 30–47. DOI: 10.1515/auk-2004-0102.
19. Lewicki, R.J., Stevenson, M., Bunker, B.B. (1997). The three components of interpersonal trust: instrument development and differences across relationships. *The Ohio State University*, 97 (4). 25.
20. Sztompka, P. (1999). *Trust: A sociological theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 227.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2024.
The article was received 28 February 2024.